

อถสฺส มาตาปิตโร อฏฺฐตฺตรสฺสทฺพรหมณฺเณ นิมนฺเตตฺวา โกเชตฺวา “ปญฺจกฺลยาณสมฺมุนาคตา อิตฺติโย นาม โหนฺตฺติ ปุจฺฉีสุ ๑

ครั้งนั้น อ. มารดาและบิดา ท. (ของกุมารชื่อว่าปุณณวตฺตมะ) นั้น เชื้อเชื้อแล้ว ซึ่งพราหมณ์ผู้มีรียอันยิ่งด้วยพราหมณ์ แปลเป็นประมาณ ท. ให้บริโภคแล้ว ถาเมแล้ว ว่า “ชื่อ อ. หญิง ท. ผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยความงามทำ ย่อมมี (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อาม โหนฺตฺติ ๑

(อ. พราหมณ์ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า “เออ (อ. หญิง ท. ผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยความงามทำ) ย่อมมี” ดังนี้ ๑

“เตนฺหิ เอวรูปํ ทาริกํ ปริเยสํ อฏฺฐ ชนา คจฺจนฺตฺติ พุทฺธํ ทตฺวา “อาคตฺกเล จ ไว กาดพฺพํ ชานิสฺสาม, คจฺจน, เอวรูปํ ทาริกํ ปริเยส, ทิฏฺฐกเล จ อิมํ ปิลนฺตฺเตยยาถาติ สตสฺสคฺคณิกํ สุวณฺณมัลลํ ทตฺวา อฺยุโยเชสุ ๑

(อ. มารดาและบิดา ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าอย่างนั้น อ. ชน ท. แปล จงไป เพื่ออันแสวงหา ซึ่งเด็กหญิง ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป” ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งทรัพย์อันมาก ให้แล้ว ซึ่งระเบียบอันเป็นวิการแห่งทอง อันประกอบแล้วด้วยค่าแสนหนึ่ง (ด้วยคำ) ว่า “ก็ (อ. ข้าพเจ้า ท.) จักรู้ (ซึ่งกิจ) อัน (อันข้าพเจ้า ท.) พึงกระทำ แก่ท่าน ท. ในกาล (แห่งท่าน ท.) มาแล้ว, (อ. ท่าน ท.) จงไป, (อ. ท่าน ท.) จงแสวงหา ซึ่งเด็กหญิง แม้ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป, อนึ่ง (อ. ท่าน ท.) พึงประดับ (ซึ่งระเบียบอันเป็นวิการแห่งทอง) นี้ ในกาล (แห่งเด็กหญิง อันท่าน ท.) เห็นแล้ว” ดังนี้ ส่งไปแล้ว ๑

เต มหฺนตฺมหนฺตานิ นคฺราณี คนฺตฺวา ปริเยสฺमानา ปญฺจกฺลยาณสมฺมุนาคตํ ทาริกํ อธิสฺวา นีวตฺติตฺวา อาคจฺจนฺตา วิวฺฆฺนกฺขตฺตทิวเส สาเกตํ อนุปฺปตฺตา “อชฺช อมฺหากํ กมฺมํ นิปฺปชฺชิสฺสตีติ จินฺตยีสฺสุ ๑

(อ. พราหมณ์ ท.) เหล่านั้น ไปแล้ว สู่พระนคร ท. ทั้งใหญ่ทั้งใหญ่ แสวงหาอยู่ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งเด็กหญิง ผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยความงามทำ กลับแล้ว มาอยู่ ถึงโดยลำดับแล้ว ซึ่งพระนครชื่อว่าสาเกต ในวันแห่งนักษัตร (อันบุคคล) เปิดแล้ว คิดแล้ว ว่า “ในวันนี้ อ. การงาน ของเรา ท. จักสำเร็จ” ดังนี้ ๑

ตสฺมี ปน นคเร อนุสฺวจฺจํ วิวฺฆฺนกฺขตฺตํ นาม โหติ ๑

ก็ ชื่อ อ. นักษัตร (อันบุคคล) เปิดแล้ว ย่อมมี ลีนปีตามลำดับ ในพระนคร นั้น ๑

ตทา พหิอนิกฺขมนฺกุลานิปี ปริวารเณ สทฺธี เคหา นิกฺขมิตฺวา อปฺปฏิจฺจนฺเนน สรีเรน ปทสฺวา นทีตีรํ คจฺจนฺติ ๑

ในกาลนั้น แม้อ. ตระกูลอันไม่ออกไปในภายนอก ท. ออกไปแล้ว จากเรือน กับ ด้วยบริวาร มีสรีระ อัน (อันปัจจัย อะไร ๆ) ไม่ปกปิดแล้ว ย่อมไป สู่ฝั่งแห่งแม่น้ำ ด้วยเท้าเที่ยว ๑

ตสฺมี ทิวเส ขตติยมหาสาลาทีนํ ปุตตทาปี “อตตโน สมานชาติกํ มนาปํ กุลทาริกํ ทิสฺวา มาลาคุเลน ปริกฺขิปิสฺสามาติ ตํ ตํ มคฺคํ นิสฺสาย ติฏฺฐจฺนติ ๑

ในวัน นั้น แม่. บุตร ท. (ของอิสรชน ท.) มีกษัตริย์ผู้มหาศาลเป็นต้น ย่อมยืน อาศัย ซึ่งหนทาง นั้น นั้น (ด้วยอันคิด) ว่า “(อ. เรา ท.) เห็นแล้ว ซึ่งเด็กหญิงแห่งตระกูล ผู้ยังใจให้อับอาบ ผู้มีชาติอันเสมอ ด้วยตน จักคล่อง ด้วยกลุ่มแห่งระเบียบ” ดังนี้ ๑

เตปิ พราหมณา นทีตีเร เอกํ สาลํ ปวิสิทฺวา อฏฺฐสฺสุ ๑

อ. พราหมณ์ ท. แม่เหล่านั้น เข้าไปแล้ว สู่ศาลา หลังหนึ่ง ใกล้ฝั่งแห่งแม่น้ำ ได้ยืนอยู่แล้ว ๑

ตสฺมี ขณฺเ วิสาขา ปณฺณรโสฬสฺสสุทฺเทสิกา หุตฺวา สพฺพภารณปฏฺิณฺชิตา ปณฺจหิ กุมาริสฺสเทหิ ปริวฺธา “นที คนฺตฺวา นหายิสฺสามิติ ตํ ปเทสํ ปตฺตา ๑

ในขณะ นั้น อ. นางวิสาขา เป็นผู้อันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝนลึบทำหรือลึบหก เป็น ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องประดับทั้งปวง ผู้อันร้อยแห่งเด็กหญิง ท. ทำ แวดล้อมแล้ว (คิดแล้ว) ว่า “(อ. เรา) ไปแล้ว สู่แม่น้ำ จักอาบ” ดังนี้ ถึงแล้ว ซึ่งประเทศ นั้น ๑

อถฺโข เมโฆ อฏฺฐหิตฺวา ปาวสฺสลิ ๑

ครั้งนั้นแล อ. เมฆ ต้งขึ้นแล้ว (ยังฝน) ให้ตกทั่วแล้ว ๑

ปณฺจสฺตา กุมาริโย เวเคน คนฺตฺวา สาลํ ปวิสิสฺสุ ๑

อ. เด็กหญิง ท. ผู้มีร้อยทำเป็นประมาณ ไปแล้ว โดยเร็ว เข้าไปแล้ว สู่ศาลา ๑

พราหมณา โอลฺเเกนฺตา (P50) ตาสฺ เอกํปิ ปณฺจกฺลฺยาณสมฺนฺนาคตํ น ปสฺสิสฺสุ ๑

อ. พราหมณ์ ท. แลดูอยู่ ไม่เห็นแล้ว ซึ่ง - (ในเด็กหญิง ท.) เหล่านั้นหนา - (เด็กหญิง) ผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยความงาม ห้า แม่คนหนึ่ง ๑

วิสาขา ปกตฺติคฺคเมเนว สาลํ ปาวิสิ ๑

อ. นางวิสาขา ได้เข้าไปแล้ว สู่ศาลา ด้วยการไปตามปกตินั้นเดียว ๑

วตฺถถาภรณานิ เตมีสฺสุ ๑

อ. ผ้าและอาภรณ์ ท. เปียกแล้ว ๑

พฺราหฺมณฺ ทสฺสา จตฺตาริ กฺลยณฺณานิ ทิสฺวา ทนฺเต ปสฺสิตฺตุมามา “อลสฺชาติกา อมฺหากํ ธิตา, เอติสฺสา สามิโก กณฺชิกมตฺตมฺปิ น ลภิสฺสติ มณฺเฑติ อณฺณมณฺณํ กถียิสฺสุ ๑

อ. พฺราหฺมณฺ ท. เห็นแล้ว ซึ่งความงาม ท. ห้า (ของนางวิสาข) นั้น เป็นผู้นี้ใครเพ้ออันเห็น ซึ่งพัน ท. (เป็น) กล่าวแล้ว กะ กันและกัน ว่า “อ. ธิตา ของเรา ท. เป็นผู้มั่งคั่งแห่งบุคคลผู้เกียจคร้าน (ย่อมเป็น), อ. สามิ (ของธิตา) นั้น เห็นจะ จัก ไม่ได้ (ซึ่งวัตถุ) แม้ลักว่าข้าวปลายเกรียน” ดังนี้ ๑

อถ เน วิสาขา อาท “กํ วเทถ ตุมฺเหติ ๑

ครั้งนั้น อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว (กะพฺราหฺมณฺ ท.) เหล่านั้น ว่า “อ. ท่าน ท. ย่อมกล่าวถึง ซึ่งใคร” ดังนี้ ๑

“ตํ กถेम อมฺมาติ ๑

(อ. พฺราหฺมณฺ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. เรา ท.) ย่อมกล่าวถึง ซึ่งเธอ” ดังนี้ ๑

มธุโร กิร ตสฺสา สทฺโท กัสฺตาลสฺสโร วิย นิจฺจรติ ๑

ได้ยินว่า อ. เสียง (ของนางวิสาข) นั้น อันไฟเราะ ย่อมเปล่งออก รวากะ อ. เสียงแห่งกังสตาล ๑

อถ เน ปุณฺ มธุรสทฺเทน “กึการณฺ กถเถติ ปุจฺฉิ ๑

ครั้งนั้น (อ. นางวิสาข) ถามแล้ว (ซึ่งพฺราหฺมณฺ ท.) เหล่านั้น ด้วยเสียงอันไฟเราะ อีก ว่า “(อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว เพราะ เหตุอะไร” ดังนี้ ๑

“ตว ปริวาริตฺติโย วตฺถาลงฺกาเร อเตเมตฺวา เวเคน สาลํ ปวิจฺจหา, ตูยฺหํ เอตฺตํ จานํ เวเคน อาคมณฺมตฺตมฺปิ นตฺติ, วตฺถาภรณฺณานิ เตเมตฺวา อาคตาสฺมิ; ตสฺมา กถเฆมาติ ๑

(อ. พฺราหฺมณฺ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า “อ. หญิงผู้เป็นปริวาร ท. ของเธอ ยังผ้าและเครื่องประดับ ท. ไม่ให้เปียกแล้ว เข้าไปแล้ว สู่ศาลา โดยเร็ว, (อ. เหตุ) แม้ลักว่าการมา สู่ที่ อันมีประมาณเท่านั้น โดยเร็ว ย่อมไม่มี แก่เธอ, (อ. เธอ) ยังผ้า และอาภรณ์ ท. ให้เปียกแล้ว เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุนั้น (อ. เรา ท.) ย่อมกล่าว” ดังนี้ ๑

“ตาทา มา เอวํ วเทถ, อหํ เอตฺตาหิ พลวตฺรา, การณํ ปน สลฺลภฺเขตฺวา ชเวน นาคตฺมฺหิติ ๑

(อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่พ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) จงอย่ากล่าว อย่างนี้, อ. ดิฉัน เป็นผู้มั่งคั่งกว่า (กว่าเด็กหญิง ท.) เหล่านั้น (ย่อมเป็น), แต่ว่า (อ. ดิฉัน) กำหนดแล้ว ซึ่งเหตุ เป็นผู้ไม่มาแล้ว โดยเร็ว ย่อมเป็น” ดังนี้ ๑

“กึ อมฺมาติ ๑

(อ. พฺราหฺมณฺ ท. เหล่านั้น ถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. เหตุ) อะไร” ดังนี้ ๑

“ตาทา จตฺตาริ ชนา ชวมานา น โสภณฺติ, อปรมฺปิ เอกํ การณํ อตฺถิติ ๑

(อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่พ่อ ท. อ. ชน ท. สี เมื่อวิ่งไป ย่อมไม่งาม, อ. เหตุ อย่างหนึ่ง แม้อีก มีอยู่” ดังนี้ ๑

“กตเม จตฺตาริ ชวมานา น โสภนติ อมฺมาติ ฯ”

(อ. พราหมณ์ ท. เหล่านั้น ถ้ามแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. ชน ท.) สี่ เหล่าไหน เมื่อวิ่งไป ย่อมไม่งาม” ดังนี้ ฯ

“ตาตา อภิสิตฺโต ราชา ตาว สพุพารณปฏิมณฺชิโต กจฺจํ พนฺธิวา ราชจฺเณ ชวมานิ น โสภติ, ‘กั อัย ราชิ คหปติโก วยิ ชาวตีติ อณฺณทตฺตฺว คฺรหํ ลภติ, สนิกํ คจฺจนฺโตว โสภติ; รมฺโอบิ มงฺคลหตฺธิปิ อลงฺกโต ชวมานิ น โสภติ, วารณสิฬฺหายิ คจฺจนฺโตว โสภติ; ปพฺพชิตฺโต ชวมานิ น โสภติ, ‘กั อัย สมฺโณ คิหิ วยิ ชาวตีติ เกวลํ คฺรหเมว ลภติ, สมิตคฺมเนน ปน โสภติ; อิตฺถิ ชวมานา น โสภติ, ‘กั เอสา อิตฺถิ บุริโส วยิ ชาวตีติ คฺรหิตพฺพาว (P51) โหติ, ปกตคฺมเนน โสภติ: อิมิ จตฺตาริ ชวมานา น โสภนติ ตาตาติ ฯ”

(อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่พ่อ ท. อ. พระราชา ผู้ (อันมหาชน) อภิเษกแล้ว ผู้ทรงประทับเฉพาะแล้วด้วยเครื่อง อารณทั้งปวง ทรงเหน็บแล้ว ซึ่งพระกัจฉา เสด็จวิ่งไปอยู่ ที่เนินแห่งพระราชา ย่อมไม่งาม ก่อน, (อ. พระราชา นั้น) ย่อมทรงได้ ซึ่งความดีเตียน โดยแท้ ว่า ‘อ. พระราชา นี้ ย่อมเสด็จวิ่งไป รวากะ อ. คฤหบดี เพราะเหตุไร’ ดังนี้, (อ. พระราชา นั้น) เสด็จไปอยู่ ค่อย ๆ เทียว ย่อมงาม, แม่ อ. ช้างตัวเป็นมงคล ของพระราชา ตัว (อันบุคคล) ประดับแล้ว วิ่งไปอยู่ ย่อมไม่งาม, (อ. ช้างตัวเป็นมงคล นั้น) ไปอยู่ ด้วยอันเอื้องกรายแห่งช้างเทียว ย่อมงาม, อ. บรรพชิต วิ่งไปอยู่ ย่อมไม่งาม, (อ. บรรพชิต นั้น) ย่อมได้ ซึ่งความดีเตียน อย่างเดียวนั้นเทียว ว่า ‘อ. สมณะ นี้ ย่อมวิ่งไป รวากะ อ. คฤหัสถ์ เพราะเหตุไร’ ดังนี้, แต่ว่า (อ. บรรพชิต นั้น) ย่อมงาม ด้วยการไปอันสงบแล้ว, อ. หญิง วิ่งไปอยู่ ย่อมไม่งาม, (อ. หญิง นั้น) เป็นผู้ (อันชน ท.) พึงดีเตียนเทียว ว่า ‘อ. หญิง นั้น ย่อมวิ่งไป รวากะ อ. บุรุษ เพราะเหตุไร’ ดังนี้ ย่อมเป็น, (อ. หญิง นั้น) ย่อมงาม ด้วยการไปตามปกติ, ข้าแต่พ่อ ท. (อ. ชน ท.) สี่ เหล่านี้ วิ่งไปอยู่ ย่อมไม่งาม” ดังนี้ ฯ

“กตมํ ปเนกํ อปรํ การณํ อมฺมาติ ฯ”

(อ. พราหมณ์ ท. เหล่านั้น ถ้ามแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ ก็ อ. เหตุอย่างหนึ่ง อื่นอีก เป็นไฉน (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

“ตาตา มาตาปิตโร นาม ธีตรํ องฺคปฺปจฺจฺจนานิ สณฺหสฺสเปตฺวา โปเสนฺติ, มยํ หิ วิภิกฺขิณิณฺฑํ นาม, อมฺเห ปฺรกุลํ เปสนตฺถาย โปเสนฺติ, สเจ ชวมานนํ นีวตฺตทฺสสฺสคณฺเณ วา อุกกมิตฺวา ภูมียํ วา ปกฺขลิตฺวา ปตฺติกาเล หตฺโถ วา ปาโท วา ภิชฺชเยยฺย, กุลสฺสเวว ภาวโร ภเวยฺย, ปสาธณณฺฑํ ปน เตเมตฺวา สุกฺขิสฺสติ; อิมํ การณํ สลฺลภฺเขตฺวา น ชาวตฺมहि ตาตาติ ฯ”

(อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่พ่อ ท. ชื่อ อ. มารดาและบิดา ท. ตั้งไว้ดีแล้ว ซึ่งอวัยวะและอวัยวะเฉพาะ ท. ย่อมเลี้ยงดู ซึ่งธิดา, เพราะว่า อ. ดิฉัน ท. ชื่อว่า เป็นภักษะ (อันมารดาและบิดา ท.) พึงชาย (ย่อมเป็น), (อ. มารดาและ บิดา ท.) ย่อมเลี้ยงดู ซึ่งดิฉัน ท. เพื่อประโยชน์แก่อนส่งไป สู่ตระกูลอื่น, ถ้าวว่า อ. มือ หรือ หรือว่า อ. เท้า พึงหัก ในกาล (แห่งดิฉัน ท.) ผู้วิ่งไปอยู่ เขยิบแล้ว ที่มุมแห่งผ้าอันตนนุ่งแล้ว หรือ หรือว่า พลาดแล้ว ล้มไปแล้ว บนแผ่นดินไช้, (อ. ดิฉัน ท.) เป็นภาระ ของตระกูลนั้นเทียว พึงเป็น ส่วนว่า อ. ภักษะเป็นเครื่องประดับ เปียกแล้ว จักแห้ง, ข้าแต่พ่อ ท. (อ. ดิฉัน) กำหนดแล้ว ซึ่งเหตุ นี้ เป็นผู้ไม่วิ่งไปแล้ว ย่อมเป็น” ดังนี้ ฯ

พฺรหฺมณฺหา ตสฺสา กถนกาเล ทนฺตสมฺปตฺตํ ทิสฺวา “เอวํรูปา โน สมฺปตฺติ น ทิฏฺฐพฺพุพาติ ตสฺสา สาธุการํ ทตฺวา “อมฺม ตฺยฺเหเวสา อนฺุจฺฉวีกาติ วตฺวา ตํ สฺวณฺณมฺลํ ปิณฺธุยิสฺสุ ๑

อ. พราหมณ์ ท. เห็นแล้ว ซึ่งสมบัติแห่งพิน ในกาลเป็นที่กล่าว (แห่งนางวิสาขา) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า “อ. สมบัติ อันมีอย่างนี้เป็นรูป เป็นสมบัติอันเรา ท. ไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งสาธุการ (แก่นางวิสาขา) นั้น กล่าวแล้ว ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. ระเบียบอันเป็นวิการแห่งทอง) นั้น เป็นของสมควร แก่เธอนั้นเทียว (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ประดับแล้ว ซึ่งระเบียบอันเป็นวิการแห่งทอง นั้น ๑